

**राज्यातील अनुदानित आणि विना अनुदानित
अल्पसंख्याक शैक्षणिक संस्थामधील शिक्षक व
शिक्षकेतर कर्मचारी भरतीकरिताचे प्रचलित
आरक्षण विषयक धोरण लागू न करण्याबाबत.**

महाराष्ट्र शासन
अल्पसंख्याक विकास विभाग
शासन परिपत्रक क्रमांक: अशैस-२००८/४४७/प्र.क्र.५६/०८/का-१
मंत्रालय, मुंबई - ४०० ०३२.
दिनांक :- ४ मे, २००९.

परिपत्रक

महाराष्ट्र राज्य लोकसेवा (अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती, निरधिसूचित जमाती (विमुक्त जाती), भटक्या जमाती, विशेष मागास प्रवर्ग आणि इतर मागासवर्ग यांच्यासाठी आरक्षण) अधिनियम, २००१ अन्वये विहित केलेल्या आरक्षण विषयक धोरणाच्या राज्यातील अनुदानित आणि विना अनुदानित अल्पसंख्याक शैक्षणिक संस्थांना असलेल्या प्रयोज्यतेबाबत आढावा घेऊन याबाबत सुनिश्चित धोरण विहित करण्याची बाब राज्य शासनाच्या विचाराधीन होती.

भारतीय संविधानाच्या अनुच्छेद १५ च्या खंड (५) अन्वये असे विहित करण्यात आले आहे की, 'या अनुच्छेदामधील किंवा अनुच्छेद १९ चा खंड (१) , उपखंड (छ) यामधील कोणत्याही गोष्टीमुळे, नागरिकांच्या सामाजिक व शैक्षणिकदृष्ट्या मागासलेल्या कोणत्याही वर्गाच्या किंवा अनुसूचित जाती व अनुसूचित जनजाती यांच्या उन्नतीकरिता कोणतीही विशेष तरतूद करण्यास राज्याला प्रतिबंध होणार नाही. मात्र, अशी तरतूद अनुच्छेद ३० च्या खंड (१) मध्ये निर्देशिलेल्या अल्पसंख्याक शैक्षणिक संस्थांखेरीज अन्य खाजगी शैक्षणिक संस्थांमध्ये-मग त्या राज्यांकडून अनुदान प्राप्त होणाऱ्या असोत अगर नसोत-प्रवेश देण्याशी संबंधित असावयास हवी.'

सदर खंडाद्वारे विहित केलेली तरतूद विचारात घेता असे स्पष्ट होते की, भारतीय संविधानाच्या अनुच्छेद ३० च्या खंड (१) मध्ये निर्देशिलेल्या अल्पसंख्याक शैक्षणिक संस्था या भारतीय संविधानाच्या कलम १५ मधील खंड (५) च्या कक्षेमधून वगळण्यात आल्या आहेत.

दि बॉम्बे इन्स्टिटयुशन फॉर डेफ अँड म्युटस आणि इतर विरुद्ध समाजकल्याण विभाग व इतर, रिट याचिका क्र.४८९/१९९५ या न्यायालयीन प्रकरणी मा. उच्च न्यायालयाने दि.२४.९.२००१ रोजी असा न्यायनिर्णय दिला आहे की, अल्पसंख्याक शैक्षणिक संस्थांना संस्थेमधील कर्मचारी भरतीमध्ये आरक्षण ठेवण्याचे निर्देश देणे म्हणजे भारतीय घटनेच्या अनुच्छेद ३० (१) अंतर्गत अल्पसंख्याक शैक्षणिक संस्थांना असलेल्या अधिकारावर गंभीर अतिक्रमण केल्यासारखे आहे. सबब असे निर्देश ग्राह्य धरता येणार नाहीत. याच न्यायनिर्णयात मा. उच्च न्यायालय, मुंबई यांनी पुढे असेही निरीक्षण नोंदविले आहे की, भारतीय संविधानाच्या अनुच्छेद ३०(१) अंतर्गत अल्पसंख्याक शैक्षणिक संस्थांना असलेले अधिकार, या संस्थांना शासनाकडून जरी संपूर्ण सहाय्य व आर्थिक मदत मिळत असली तरी अबाधित राहतील.

भारतीय संविधानातील अनुच्छेद १५ (५) अन्वये केलेली तरतूद व मा. उच्च न्यायालयाने अल्पसंख्याक शैक्षणिक संस्थांच्या अधिकारांबाबत वेळोवेळी दिलेले न्यायनिर्णय विचारात घेऊन शासन आता असे आदेश देत आहे की, राज्यातील अनुदानित आणि विना अनुदानित अल्पसंख्याक शैक्षणिक संस्थांमधील शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचारी भरतीमध्ये कोणत्याही प्रकारचे आरक्षण लागू करता येणार नाही.

सर्व मंत्रालयीन विभागांना सूचित करण्यात येते की, त्यांनी वरील आदेश त्यांच्या अधिपत्याखालील सर्व क्षेत्रीय कार्यालयांना व नियुक्ती प्राधिकाऱ्यांना कळवावे आणि या आदेशांची काटेकोरपणे अंमलबजावणी केली जाईल याबाबत दक्षता घ्यावी.

सदर शासन परिपत्रक महाराष्ट्र शासनाच्या वेबसाईटवर उपलब्ध करून देण्यात आले असून त्याचा संगणक सांकेतांक २००९०५०४१२३५३१००१ असा आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

सही/-
(एस. एस. काद्री)
उप सचिव, महाराष्ट्र शासन.

प्रति,

राज्यपाल यांचे सचिव, राजभवन, मुंबई,
मा.मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई,
मा.उपमुख्यमंत्री यांचे सचिव, मंत्रालय, मुंबई,
रजिस्ट्रार, मा.उच्च न्यायालय, मुंबई खंडपीठ, मुंबई,
रजिस्ट्रार, मा.उच्च न्यायालय मुंबई, नागपूर खंडपीठ, नागपूर,
रजिस्ट्रार, मा.उच्च न्यायालय मुंबई, औरंगाबाद खंडपीठ, औरंगाबाद,
सर्व मंत्री यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई,
सर्व राज्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई,
मा.मुख्य सचिव, महाराष्ट्र राज्य,
अपर मुख्य सचिव (सेवा), सामान्य प्रशासन विभाग, मंत्रालय, मुंबई,
प्रधान सचिव, अल्पसंख्याक विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई,
प्रधान सचिव, उच्च व तंत्रशिक्षण विभाग, मंत्रालय, मुंबई,
प्रधान सचिव, सामाजिक न्याय, सांस्कृतिक कार्य व विशेष सहाय्य विभाग, मंत्रालय, मुंबई,
प्रधान सचिव, विधी व न्याय विभाग, मंत्रालय, मुंबई,
सचिव, शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग, मंत्रालय, मुंबई,
सचिव, वैद्यकीय शिक्षण विभाग, मंत्रालय, मुंबई,
मंत्रालयातील इतर सर्व विभाग,
सर्व विभागीय आयुक्त,
सर्व जिल्हाधिकारी,
सर्व मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद,
धर्मादाय आयुक्त, मुंबई, / सर्व सहायक धर्मादाय आयुक्त,
सचिव, महाराष्ट्र राज्य अल्पसंख्याक आयोग, मुंबई,,
शिक्षण संचालक (प्राथमिक), महाराष्ट्र राज्य, पुणे,
शिक्षण संचालक (उच्च शिक्षण), महाराष्ट्र राज्य, मुंबई,
शिक्षण संचालक (तंत्र शिक्षण), महाराष्ट्र राज्य, मुंबई,
शिक्षण संचालक (माध्यमिक व उच्च माध्यमिक), महाराष्ट्र राज्य, पुणे,
संचालक, महाराष्ट्र राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, पुणे-३०,
शिक्षण संचालक, महाराष्ट्र राज्य परीक्षा मंडळ, पुणे,
प्रकल्प संचालक, राज्य शैक्षणिक तंत्रज्ञान संस्था, बालचित्रवाणी, पुणे -४,
संचालक, महाराष्ट्र राज्य शैक्षणिक नियोजन व प्रशासन संस्था, जिल्हा मल्टिपरपज हायस्कूल परिसर, औरंगाबाद,
अध्यक्ष/सचिव, महाराष्ट्र राज्य माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळ, पुणे-५,
राज्य प्रकल्प संचालक, महाराष्ट्र राज्य प्राथमिक शिक्षण परिषद, जवाहर बालभवन, मुंबई,
संचालक, क्रीडा व युवक सेवा, पुणे,
सर्व विभागीय शिक्षण उपसंचालक,
विभागातील सर्व उप सचिव, अवर सचिव, कक्ष अधिकारी,
निवड नस्ती.